

Een beuk met een kalende kruin?

Harold Schoenmakers kan bogen op een ruime praktijkervaring als onderzoeker van bomen. Toch wordt ook hij wel eens verrast bij zijn onderzoek. Bij aantastingen zijn kenmerkende vruchtlichamen soms 'spontaan' verdwenen.

Eind oktober begin november werd ik gebeld door mevrouw Albers¹. Ze begon uitgebreid te vertellen over haar wonderschone beuk en haar liefde voor alles wat met bomen en natuur te maken heeft. Ze wilde de boom dan ook absoluut niet weg hebben, ik moest haar zeker niet verkeerd begrijpen! Echter, de beuk was stervende en toevallig had ze een bouwvergunning voor een prieeltje aangevraagd ter plaatse van de boom. En oh ja, voor de kapvergunning moest ze een verklaring hebben dat de boom een toekomstverwachting had van minder dan tien jaar. Alle toeters en bellen begonnen natuurlijk te rammelen! Dit riekte naar iemand die gek is van bomen, maar dan bij een ander en vooral ver weg. Wellicht voerde de betreffende mevrouw wel het motto: 'De enige goede boom, is een gevelde boom'². Een grondig onderzoek werd gestart; een kleine week later was ik op weg naar de beuk. Bij aankomst bleek het te gaan om een kapitale groene beuk (*Fagus sylvatica*) met een stamomvang van ruim 300 cm, een hoogte van 23 meter en een kroonprojectie van 15 meter! Geen katentplas dus! De boom stond op enige afstand van een fraaie woonboerderij en de klassiek aangelegde tuin lag er pico-bello bij. Geen (on-)kruidje tussen de buxushaagjes en de kruidentuin was pas geschoffeld en bedekt met turfmoalm.

De eerste bestrating lag minimaal 10 meter uit de boom. De beuk stond in de open grond. Ook dit was onderhouden, oftewel geschoffeld. 'Tsja', verzuchtte de vriendelijke mevrouw tijdens het koffie drinken, 'onder die boom groeit alleen onkruid, geen gazon of kruidentuin is er te houden.'

Ik begon met een visuele inspectie. De bovenste helft van de kruin (kroon, zo u wilt) was inderdaad zeer ijl. De twijgen hadden amper of geen lengte meer. Knopzetting was zeer pover en de vertwijging bijna afwezig. Ook vormden de knoppen 'klauwen', oftewel kromme groei van de knop ten opzichte van de twijg. De snoeiwonden overgroeiden slecht. Een duidelijk geval van insterven. Daar moest ik de mevrouw gelijk in geven. Het onderste deel van de kroon had nog een acceptabele conditie! Frappant en kenmerkend?

Dood hout was ook wel wat in de kroon aanwezig, echter geen verontrustende diktes. Om de twee of drie jaar werd het dode hout verwijderd, zei mevrouw Albers. Over naar de stam. Hierbij geen op- of aanmerkingen. Vervolgens naar de stamvoet. Deze was verbreed en mat op op borsthoogte 100 cm, terwijl de stamvoet een doorsnee had van ruim 200 cm! Op meerdere plaatsen waren messcherpe verticale groeven waar te nemen. Na grondige beoordeling leek het of er op verschillende plaatsen met een mes in was gestoken. Ook waren delen van de bast afgestorven, namelijk zo'n vijfde van de omtrek tot een hoogte van circa één meter. Frappant en kenmerkend?

Ik wilde mevrouw Albers wat vragen stellen, maar zij was even boodschappen doen. De koffie was op, nam ik aan. Echter de tuinman zou over een uurtje komen.

Het nader onderzoek begon eerst met het bekloppen van de stam en stamvoet. Rondom klonken enige plekken 'holler' dan aan de andere zijden. Met de prikpen prikte ik in de messcherpe groeven. Hier kon ik wel prikken in het hout, in het bijzonder daar waar de 'messteken' te zien waren. Frappant en kenmerkend?

De belangrijkste gereedschappen van een boomonderzoeker werden erbij gehaald; de grondboor en schop. Eerst maar eens wat prikken om de gestelwortels te traceren. Ik voelde wel dat er zware wortels aanwezig waren, maar er was geen 'keiharde' overgang van grond naar hout. Frappant en kenmerkend? Het graven van een proefsleuf bracht al snel duidelijkheid. De gestelwortels waren week van structuur en sponzig. Het was me volkomen duidelijk en toen ik me wilde oprichten klonk een ijzige kreet. Mevrouw Albers was terug met koffie. Na het maken van foto's werd de sleuf snel gedicht en was het tijd voor koffie en wat vragen.

Mevrouw Albers en de tuinman waren al weer wat bijgekomen nadat zij zagen dat de sleuf dicht en het oppervlak netjes afgewerkt was.

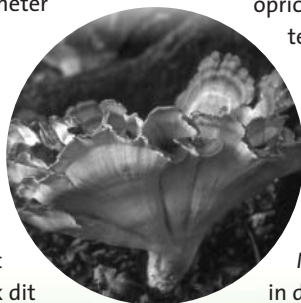
Mijn eerste vraag betrof natuurlijk de messteken in de groeven. Ik vermoedde namelijk dat de boom aangetast was door een tonderzwam (*Ganoderma* spp).

Een verbrede stamvoet, scherpe groeven met rottend hout en afstervende bast gaven dit aan. De kenmerkende meerjarige, harde vruchtlichamen ontbraken echter! De tuinman vertelde mij dat die steken geen kwaad konden want hij ontsmette de beitel elke keer, wanneer hij 'die paddestoelen' van de boom af haalde! Juist: de beuk was aangetast door tonderzwam.

Van het een kwam het ander en tegelijkertijd vertelde hij dat die stinkende paddestoelen in het kruidentuintje en onder de boom wel 30 cm groot werden als hij eens eventjes niet goed schoffelde! Hij had deze week, voordat ik kwam, de tuin nog even netjes aangeharkt. Het tweede en beslissende antwoord was gegeven. De beworteling was fors aangetast door reuzenzwam (*Meripilus giganteus*). Typisch voor deze aantasting is namelijk instervende kroon, (sterk) verminderde conditie, verbrede stamvoet en natuurlijk witrot in de gestelwortels. Na een laatste kop koffie nam ik afscheid van mevrouw Albers, de tuinman en de beuk. De beuk zou binnen een paar weken geveld worden. Meer dan 50% van de beworteling was aangetast met reuzenzwam tot bij de stamvoet.

Graag had ik het ANDERS gezien, maar soms is het ook zo dat een boom geveld moet worden. In dit geval gold: 'De enige veilige boom, is een gevelde boom'.

Harold Schoenmakers
anders@boomtechnisch-advies

1. Om privacy redenen zijn naam en plaats gefingeerd.

2. Vrije variant op de uitspraak van generaal Custer, 1890, tijdens zijn strijd tegen de 'opstandige Sioux- en Apache-indianen': "De enige goede indiaan, is een dode indiaan". Deze uitspraak is later nog voor vele andere doelen vervormd en gebruikt.